

ZAŠTITA POVJERLJIVOSTI NOVINARSKIH IZVORA

Evropska konvencija ustanovljava temeljna ljudska prava i slobode ali i dužnosti država članica Savjeta Evrope (čl. 1 Konvencije)

POZITIVNE – zakonodavde i praktične neophodne mjere – „razumne i odgovarajuće mjere“ za djelotvorno uživanje ljudskih prava.

Proaktivna obaveza države da štiti uživaoce ljudskih prava od neopravdanog miješanja od državnih institucija i trećih lica,

i

NEGATIVNE - „bez miješanja javne vlasti“ - uz uzdržavanje od uplitanja u ostvarivanju slobode izražavanja.

Zakon o medijima 2002

Član 21(3)

Novinar i druga lica koja se, u toku prikupljanja, uredničke obrade ili objavljivanja programskog sadržaja, upoznaju sa informacijama koje bi mogle da ukažu na identitet **izvora** **nijesu dužni zakonodavnoj, sudskoj ili izvršnoj vlasti** ili bilo kom drugom fizičkom ili pravnom licu **otkriti izvor informacije** koji želi ostati nepoznat

Zakon o medijima 2020

Član 30

Novinar koji se u toku prikupljanja, uredničke obrade ili objavljivanja medijskog sadržaja, upozna sa informacijama koje bi mogle da ukažu na identitet izvora informacije, **nije dužan da otkrije izvor informacije**.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, novinar je dužan da **na zahtjev državnog tužioca**, otkrije izvor informacija kada je to neophodno radi zaštite **interesa nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta i zaštite zdravlja**.

Prilikom donošenja odluke o saslušanju novinara na okolnosti izvora informacije iz stava 2 ovog člana, **sud će** posebno voditi računa o tome da li je **utvrđena informacija u neposrednoj vezi sa konkretnim slučajem**, da li se **informacija može pribaviti iz drugih izvora** i da li na **zakonu zasnovan legitiman interes za otkrivanje podataka** o izvoru informacije iz stava 2 ovog člana preteže u odnosu na zaštitu izvora informacije.

Sud može, cijeneći okolnosti slučaja, **isključiti javnost u toku iznošenja podataka o izvoru informacije i upozoriti lica koja prisustvuju glavnom pretresu** na kojem je javnost isključena da su **dužna da kao tajnu čuvaju** sve što su na pretresu saznala i ukazaće da odavanje tajne predstavlja krivično djelo.

1. Nalog za otkrivanje novinarskog izvora

2. Pretres doma i poslovnih prostorija novinara

3. Osuda novinara zbog pribavljanja i/ili objavljivanja povjerljivih informacija

4. Primjena mjera praćenja i nadzora nad novinarima

5. Svjedočenje novinara u slučaju novinarskog izvora

6. Osuda novinara zbog krivinog djela (*upotrebe skrivene kamere*)

NALOG ZA OTKRIVANJE NOVINARSKOG IZVORA

Goodwin v VB 14488/90, 27.03.1996

Dopunski izvori

ZOSPO

ZOO

- Kod sticanja prava svojine kao osn.
- Savjesni držalac do otvaranja nasl.
- Pretpostavka savjes. i kad je držalac nesavj.

- Odredbe opšteg karakt
- Opšte norme o ugovor i na druge pravne poslove
- Niz posebnih pravila koja imaju značaj i za NP
- Dejstvo ug.na naslednike
- Nasleđiv.potraž.nemat.š.
- Nenasledivost p.preče.k
- Smanjena odgov.
- dužnikovog naslednika kod jemstva

Zakon o autors. i srodnim prav.

Zakon o parničnom postupku

Zakon o vanparn. postupku

Zakon o notarima

Porodični zakon

Zakon o međunarodnom
privatnom pravu

Nordsik Film

Međunarodni ugovori

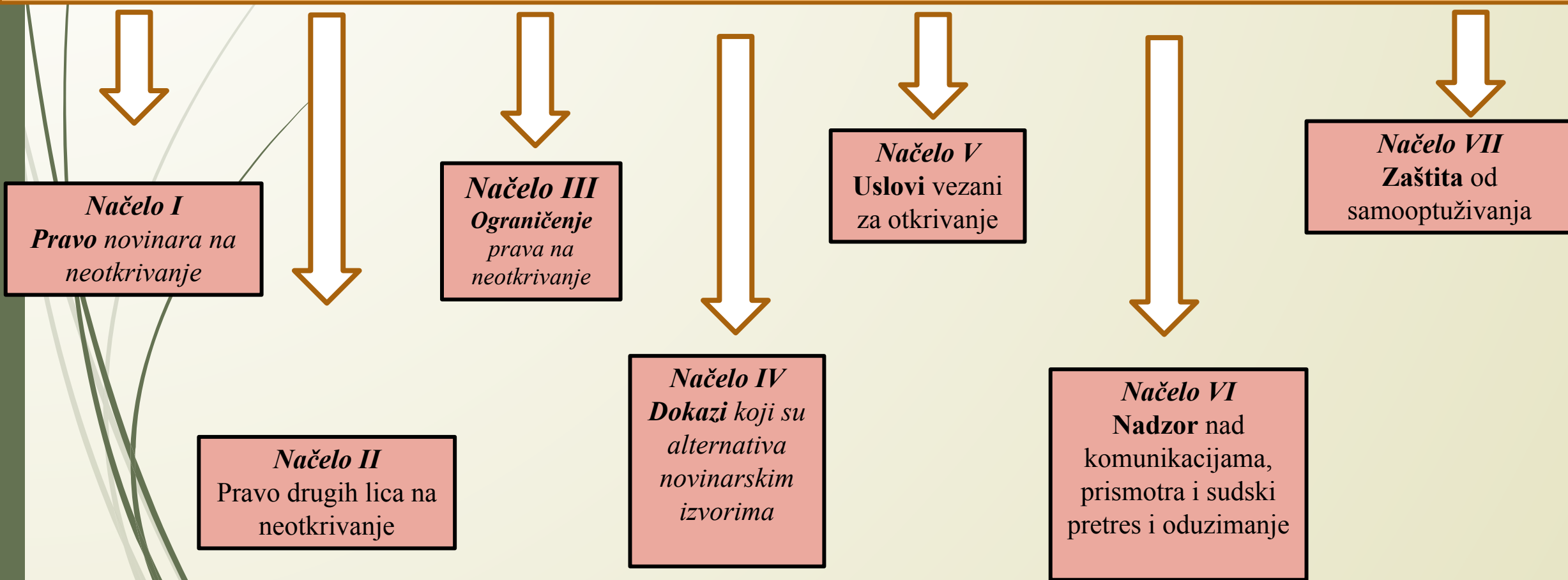
Pravo nasljeđivanja - Član 60
Jemči se pravo nasljeđivanja.

Rodna ravnopravnost - Član 18
Država jemči ravnopravnost žene i muškarca i razvija politiku jednakih mogućnosti.

Porodica - Član 72 stav 4
Djeca rođena van braka imaju ista prava i obaveze kao i djeca rođena u braku

Preporuka br. R (2000) 7 Komiteta ministara državama članicama o pravu novinara da ne otkriju svoje izvore
informacija (usvojio Komitet ministara 8. marta 2000. na 701. sastanku zamenika ministara)

- a.** Izraz „novinar“ označava svako fizičko ili pravno lice koje se redovno ili profesionalno bavi prikupljanjem i širenjem informacija za javnost putem bilo kog sredstva masovnih komunikacija;
- b.** izraz „informacija“ označava svako iznošenje činjenice, mišljenja ili ideje u vidu teksta, zvuka i/ili slike;
- c.** izraz „izvor“ označava svaku osobu koja pruža informacije novinaru;
- d.** izraz „informacija koja identifikuje izvor“ označava, u onoj meri u kojoj to može da dovede do identifikacije izvora:..

Načelo 3 - ograničenja

a. Pravo novinara da ne otkrije informacije koje identifikuju izvor **ne smije** da bude **predmet** drugih **ograničenja** osim onih pomenutih u **članu 10, stav 2**

b. otkrivanje informacija koje identifikuju izvor **treba smatrati neophodnim samo** ako se na ubjedljiv način može utvrditi da:

c. Gorenavedeni zahtevi treba da se primenjuju u svim fazama svakog postupka u kome može da se pozove na pravo na neotkrivanje

b.i. ne postoje razumne mjere koje su alternativa otkrivanju ili su **ih iscrpla lica** ili organi vlasti koji traže njihovo otkrivanje, i

b.ii. legitimni interes za otkrivanje očigledno odnosi **prevagu** nad javnim **interesom za neotkrivanje**, imajući na umu:

1. da je dokazano postojanje **višeg imperativa** kad je reč o neophodnosti otkrivanja,
2. da su okolnosti dovoljno **značajne i ozbiljne** prirode,
3. da se **neophodnost otkrivanja** informacije smatra **odgovorom na neodložnu društvenu potrebu i**
4. da zemlje članice uživaju **izvjesnu slobodu u procenjivanju** te potrebe, ali je ta sloboda podložna kontroli Evropskog suda za ljudska prava.

Načelo 4 - dokazi

U sudskom postupku protiv novinara zbog navodne povrede časti ili ugleda neke ličnosti, nadležni organi treba **da razmotre**, radi utvrđivanja istinitosti ili neistinitosti tih tvrdnji, **sve dokaze** koji im stoje naraspolaganju na osnovu **nacionalnog procesnog prava** i ne treba u tom cilju da **zahtjevaju** od novinara da otkrije informacije koje mogu da ukažu na identitet izvora.

Načelo 5 - uslovi

a. Predlog ili zahtjev za pokretanje bilo kakve akcije nadležnih organa radi otkrivanja informacija koje **identifikuju izvor** mogu da **podnesu** samo osobe ili organi vlasti u čijem je **direktnom legitimnom interesu otkrivanje** tih informacija.

b. Nadležni organi treba da **obavijeste novinare** o njihovom pravu da **ne otkriju informacije** koje identifikuju izvor, kao i o **ograničenjima tog** prava prije nego što se zatraži otkrivanje tih informacija.

c. O izricanju sankcije novinarima zbog **neotkrivanja informacija** koje mogu da ukažu na identitet izvora mogu da **odluče samo pravosudni** organi tokom **sudskog postupka** koji predviđa saslušanje dotičnih **novinara u skladu** sa članom 6 Konvencije.

d. Novinari treba da imaju pravo da neki drugi pravosudni organ preispita odluku da im se izreknu sankcije zbog neotkrivanja informacija koje identifikuju izvor.

e. U slučaju kad se novinari odazovu zahtjevu ili nalogu da otkriju informaciju koja identifikuje izvor, nadležni organi treba da razmotre mogućnost **primjene mjera za ograničavanje obima otkrivanja traženih** informacija, na primjer, na taj način što **javnost neće prisustvovati** otkrivanju, u skladu sa članom 6 Konvencije, tamo gdje je to moguće, i na taj način što će i sami **ispoštovati poverljivost tog otkrivanja**.

Načelo 6 - nadzor

a. Sljedeće mjere ne treba primenjivati ako je njihova **svrha da se ne ispoštuje pravo novinara**, u skladu s ovim načelima, da **ne otkriju informacije** koje identifikuju njihove izvore:

i. nalozi ili akcije koji se odnose na nadzor nad **komunikacijama novinara** ili njihovih poslodavaca;

ii. nalozi ili akcije koji se odnose na **prismotru novinara**, njihovih kontakata ili njihovih poslodavaca;

iii. nalozi za **pretres ili oduzimanje ili akcije pretresa** ili oduzimanja koje se odnose na privatne ili službene prostorije, lične stvari ili prepisku novinara ili njihovih poslodavaca ili lične podatke koji su vezani za njihov profesionalni rad.

b. Tamo gde su policija ili pravosudni organi na regularan način došli do informacija koje identifikuju izvor putem bilo koje od gorenavedenih akcija, čak i ako to možda nije bio cilj tih akcija, treba **preduzeti mjere da se spreči kasnije korišćenje tih informacija kao dokaza na sudu**, osim ako je otkrivanje informacije opravdano na osnovu načela 3.

Načelo 7 - samooptuživanje

Načela koja su ovdje ustanovljena **ne smiju ni na koji način da ograniče nacionalne zakone** vezane za zaštitu od samooptuživanja u krivičnim postupcima i, ukoliko se ti zakoni primjenjuju, novinari treba **da uživaju zaštitu** kad je riječ o otkrivanju informacija koje identifikuju izvor.

NALOG ZA OTKRIVANJE NOVINARSKOG IZVORA

Goodwin v VB 14488/90, 27.03.1996

Zaključci Suda

Interesi preduzeća **nijesu dovoljni da nadjačaju** vitalni javni interes za zaštitom izvora novinara!

Nordsik v Danke , 2005

Nacionalni sud VB je zbog sprečavanja gubitka povjerenja njegovih povjerilaca, dobavljača i kupaca donio privremenu mjeru - zabranu objavljivanja bilo kakvih informacija i zatražio novinaru informaciju o identitu izvora kako preduzeće protiv njega pokrenulo postupak. Sudu je dosuđen iznos od 5 hilj eura zbog nepoštovanja suda.

G. Gudvin (Goodwin), novinar lista „The Engineer” ... informaciju o velikom kreditu kompaniji Tetra Ltd... U danima finansijskih poteškoća... kompanija je zatražila od suda **da zabrani objavljivanje članka** g. Gudvina tvrdeći da bi njihovi ekonomski i finansijski interesi bili ozbiljno ugroženi ukoliko bi ta informacija bila objavljena. Izdata je **sudska zabrana i kompanija** je poslala primjerak iste svim većim novinama.

Francuski list *Midi Libre* .. članak u kojem se navodi da je Regionalna revizorska kancelarija u francuskoj regiji kritikovala rukovodstvo regije. U članku su citirani djelovi nacrtu izvještaja koji je tada bio povjerljiv. Protiv novinara je podnijeta krivična prijava zbog povrede povjerljivosti i upotrebe povjerljivih dokumenata. Istražni sudija je naredio **pretres prostorija lista** da bi uvrđio **kako su novinari došli do povjerljivih informacija**. Tokom pretresa oduzeta su i zapečaćena različita dokumenta, a napravljene su i kopije hrad diskova novinara. Nakon istrage, **postupak je obustavljen**. Novinari su zahtijevali da se unište materijali prikupljeni u istrazi jer je istraga bila protivna pravu na slobodu izražavanja. Francuski sud se nije složio da je došlo do povrede prava na slobodu izražavanja. Novinari su se žalili ESLJP.

Preduzete aktivnosti francuske policije prekršile pravo na slobodu izražavanja novinara.

ESPLJ je konstatovao:

- pretresi domova i radnih mjesta novinara u cilju identifikovanja izvora su ometanje prava na slobodu izražavanja
- ometanje bilo u skladu sa domaćim propisima i težilo zakonski opravdanom cilju - zaštiti prava drugih, ali **nije bilo "neophodno u demokratskom društvu"**
- tema od velikog značaja za javni interes... novinari informišu i upozoravaju javnost, posebno o lošim vijestima...
- novinari su jasno i **tačno predstavili sporni izvještaj** što je pokazalo njihovu posvećenost poštovanju profesionalne etike,
- francuske vlasti **nijesu pokušale** da drugim metodom **otkriju izvore** curenja dokumenata,
- francuska Vlada **nije uspjela** da dokaže da bez pretresa ne bi bila u mogućnosti da pronade dokaze
- nacrt izvještaja je poslat na adrese sedamdeset osoba koje su kritikovane u izvještaju, bez obaveze čuvanja profesionalne tajne
- prema francuskom zakonodavstvu, dokumenta u formi nacrtu nijesu automatski označena kao tajna
- Suprotstavljeni interesi– zaštita novinarskih izvora i sprječavanje i suzbijanje kriminala, nijesu bili pravilno izbalansirani

Pretres doma i poslovnih prostorija

Novinar Sterna, Tillack o
aktivnostima institucija EU,
OLAF... Pretres doma i radnih
prostorija

Tillack v Belgija, 27.11. 2007

Nacionalni zakon: sprečavanje nereda i kriminala,
spriječavanje otkrivanja povjerljivih informacija i
zaštita ugleda drugih.

„pravo novinara da ne otkrije svoje izvore ne može biti
smatrano samo za privilegiju koja može biti odobrena ili
oduzeta, zavisno od zakonitosti ili nezakonitosti njihovih
izvora, već neodvojivi dio prava na obavještavanja, prema
kojem se mora odnositi sa velikom pažnjom“

Primjena mjera praćenja i nadzora nad novinarima

Telegraf Media Nederland i ostali v Holandija, 22.11.2012

De Telegraaf Media i ostali su objavili su tajnu informaciju holandske tajne službe (AIVD) koja je kružila u kriminalnim krugovima Amsterdama... Saopšteni navodi 1) o korupciju u policiji, 2) curenju policijskih informacija kriminalcima
AIVD je uložila **krivičnu tužbu protiv nezakonitog objelodanjivanja državnih tajni**, tvrdeći **da ne postoje dokazi za podmićivanje ili curenje** informacija...

Novinari su podnijeli tužbu zbog praćenja i prisluškivanja...sa namjerom da se sazna izvor iz AIVD
Država nije negirala upotrebu takvih mjera...

Vrhovni sud je trvdio zaštita novinarskog izvora nije apsolutno već relativno pravo .. Naredba za predaju dokumenata redakciji i novinarima ...

Nacionalni sudovi ne treba da žure sa pretpostavkom da je izvor postupao sa zlom namjerom..

I bez naredbe izvor curenja se mogao utvrditi kao i sadržaj dokumenata (drugim sredstvima)...

Nijesu bili navedeni **relevantni i dovoljni razlozi**

.... Izostalo je nezavisno tijelo koje bi imalo zakonsko ovlaštenje da spriječi ili obustavi takvu radnju ... (odobrio ministar, a ne nezavisno tijelo)

L'Equipe i *Le Point* prenijela cijele pasuse iz evidencije **transkripta snimljenih telefonskih razgovora** koje je **francuska policija napravila tokom istrage**...kasnije je objavljena **lista nedozvoljenih supstanci** pronađenih tokom pretresa kuće bivšeg profesionalnog bicikliste. ...pokrenuta je istragu o tome kako su novinari došli do ovih podataka.

Dva mjeseca kasnije *L'Equipe* je objavio seriju članaka na istu temu prenoseći **odlomke zvaničnih spisa i dokumenata** iz postupka. Biciklistički tim je podnio krivičnu tužbu zbog povrede tajnosti i naredio je pretres kancelarija ..

Francuski sudovi - došlo do **povrede povjerljivosti** prilikom prikupljanja materijala, novinari **nijesu počinili krivično djelo** njihovim objavljivanjem, novinare **nije trebalo staviti pod nadzor, niti prisluškivati** njihove telefone.

Međutim, utvrđeno je da je **pretres novinskih redakcija i oduzimanje dokumenata bilo opravdano**. Novinari su se žalili Evropskom sudu za ljudska prava.

ESLJP je konstatovao:

- zaštita novinarskih izvora jedan od **kamena temeljaca slobode medija**.
- preporuka Komiteta ministara SE o pružanju informacija putem medija o krivičnim postupcima, **naglašava značaj zaštite novinarskog izvora,**
- **miješanje u povjerljivost novinarskih izvora** može opravdati jedino ako takav postupak **preovlađuje u javnom interesu**
- pravo novinara da ne otkriju svoje izvore nije **puka privilegija** koja im se priznaje ili oduzima **zavisno od zakonitosti ili nezakonitosti** njihovih izvora, već kao **sastavni dio prava na informisanje,**
- zaplijena i pečaćenje listinga telefonskih poziva, pretres domova i novinskih redakcija odobreno je **bez dokaza o postojanju** za tim **preovlađujuće društvene potrebe,**
- nije uspostavljena pravična ravnoteža među različitim interesima. Iako razlozi relevantni, sud smatra **da nijesu bili dovoljni da opravdaju pretres i zaplijenu dokumenata**. Korišćena sredstva **nijesu bila srazmjerna legitimnom cilju.**

Osuda novinara zbog pribavljanja i/ili objavljivanja povjerljivih informacija

Dammann v Švajcarske, 25.4.2006

Novinar sudske i policijske hronike.... Praćenje krađe u pošti... Puna informacija o ranijoj osuđivanosti lica od administrativne službenice tužilaštva .. Nijesu objavljivanja ali dostavljana policiji.

Službenica je otpuštena sa posla, a on osuđen na novčanu kaznu od 325e.

Nacionalni sud:

1. iskusni novinar je morao biti svjestan dužnosti službenice i
2. povjerljivog statusa informacije, Interes privatnog života (osumnjičenih lica) domina nad javnim

ESLJP:

1. Miješanje je težilo legitimnom cilju „sprečavanju otkrivanja informacija koje su dobijene u povjerenju“
2. Nema sumnje da podaci koji su otkriveni zaslužuju zaštitu,
3. Razlog osude nije bio „relevantan i dovoljan“ jer informacija nije bila u konvencijskom smislu „povjerljiva“
4. Pomenuta informacija pokreće **pitanja od javnog interesa**
5. **Za nepromišljenost** administrativne službenice, koja nije pod pritiskom dala informaciju, **odgovorne su švajcarske vlasti!**

OSUDA NOVINARA ZBOG KRIVIČNOG DJELA

(UPOTREBE SKRIVENE KAMERE)

Haldimann i dr. v Švajcarska 21830/09 od 24.02.2015g

- Skrivena kamera u službi
okrivanja poslova osiguranja od
strane novinara

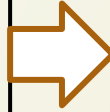
1. Doprinos raspravi od **opšteg interesa**
2. Može li se određena osoba smatrati **javnom osobom** i predmet reportaže/dokumentarca
3. Ranije **ponašanje osobe**
4. **Način na koji se došlo do informacije**
5. **Stepen ozbiljnosti, oblik i uticaj** reportaže/dokumentarca
6. **Izrečena sankcije**

1. Nedostaci u zaštiti potrošača prilikom prodaje životnog osiguranja
2. Nije fokus na agenta već na profesiju. Zamagljeno agentovo lice i izmijenjen njegov glas
3. Saopštene „pouz dane i jasne informacije“ shodno novinarskoj etici
4. Blage novčane kazne ali krivična osuda bi mogle imati obeshrabrujući učinak na medije...

Stoga, SUD zaključuje da je došlo do povrede čl.10.

Članci o upotrebi sedativa „talidomida” proizvedenih od Distillers Company Ltd , u periodu od 1959. do 1962. godine usljed toga djeci rođenoj su sa ozbiljnim deformitetima... Roditelji su tužili društvo, tražeći odštetu... a kompanija je tražila zabranu objavljivanja.... sudska zabrana je odobrena i „the Sunday Times“ se suzdržao od objavljivanja...

ESLJP je konstatovao da je „katastrofa talidomid“ bila pitanje od nespornog javnog značaja. Osim toga, porodice obuhvaćene tragedijom, kao i široka javnost, imale su pravo da budu informisane o svim činjenicama vezanim za ovo pitanje. Sud je zaključio da sudska zabrana izdata protiv lista „ne odgovara društvenoj potrebi koja je u dovoljnoj mjeri goruća da prevagne nad javnim interesom slobode izražavanja u smislu Konvencije.

Nacionalni sud je opravdao sudska zabranu potrebom da se očuva „autoritet i ne-pristrasnost sudstva”, pošto su postupci u predmetima u vezi sa talidomidom još uvijek bili u toku pred sudovima

